ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE – INSTRUMENT ESENȚIAL ÎN APĂRAREA DREPTURILOR CIVILE

Veaceslav BOTNARI, Facultatea de Drept

Insurance institution of civil action consists of a series of procedural means to safeguard the effective enforceability of a judgement if the plaintiff`s claims meet. The actuality of this specific institution indicates furthermore the problem which exists in the conscience of the society and in the conscience of the individual, the problem of distrust, especially when being a procedural part of the litgation. The purpose of that is to bring clarity to the problems frequently encountered in practical application of the institution to ensure the civil action. Furthemore, to demonstrate the effectiveness and importance of that institution.

Mijlocul de bază predestinat pentru apărarea de către stat a drepturilor persoanelor private este **acțiunea civilă.**

Întru logica celor expuse mai sus, putem conchide că asigurarea acțiunii este mijlocul prin care o persoană se asigură că acțiunea intentată va putea fi executată.

În calitate de etalon autohton, considerăm că urmează a fi înaintate definițiile expuse în ediția a II-a a Manualului judecătorului, unde, asigurarea acțiunii civile a fost definită de E.Belei şi S.Filincova ca fiind „o instituție a procesului civil, constând dintr-o totalitate de măsuri dispuse de către judecător sau instanța de judecată la solicitarea părții interesate, menite să garanteze executarea efectivă a unei hotărâri judecătoreşti definitive”.

În reglementările asigurării acțiunii nu sunt indicate expres anumite caractere juridice ale instituției, aşa cum se întâmplă în privința unor alte instituții de drept, însă acestea rezultă din modalitatea de aplicare şi scopul formulat de legiuitor.

La pct.1) din Hotărârea Plenului CSJ nr.32 din 24.10.2003 se indică patru particularități ale măsurilor de asigurare a acțiunii: 1. Sunt urgente; 2. Au un caracter temporar; 3. Au drept scop apărarea drepturilor patrimoniale ale solicitantului; 4. Urmează să fie în concordanță cu obiectul acțiunii.

Instanța va aplica diferite măsuri de asigurare a acțiunii sau o combinație din câteva măsuri de asigurare, în dependență de pricina concretă, cu condiția ca acestea să corespundă obiectului acțiunii şi să favorizeze atingerea scopului – garantarea executării efective a unei hotărâri definitive. În mod similar s-a expus şi legiuitorul în art.175 alin.(2) CPC „Judecătorul sau instanța poate aplica, după caz, şi alte măsuri de asigurare a acțiunii care să corespundă scopurilor specificate la art.174. Pot fi admise concomitent mai multe măsuri de asigurare a acțiunii dacă valoarea bunurilor sechestrate nu depăşeşte valoarea acțiunii”. Constatăm, în acest fel, că legiuitorul nu a prevăzut exhaustiv şi limitativ măsurile de asigurare a acțiunii ce pot fi solicitate de părți şi, respectiv, aplicate de instanță. La aceeaşi concluzie au

ajuns şi autorii Manualului judecătorului pentru cauzele civile: „…măsurile de asigurare a acțiunii sunt prevăzute nelimitativ în Codul de procedură civilă, precum şi în legi speciale. Caracterul nelimitativ rezultă cert din art.175 alin.(2) CPC….".

Norma citată *supra,* apreciată în coroborare cu alin.(1) din acelaşi articol 175 din CPC, precum şi cu alte norme legale care reglementează modalități de asigurare a acțiunii, permite să identificăm două mari categorii de măsuri de asigurare, în dependență de faptul dacă sunt sau nu prevăzute expres de lege. Făcând analogie cu clasificarea contractelor civile, putem denumi cele două categorii după cum urmează: *a) numite – care sunt prevăzute de lege* (precum cele de la art.175 alin.(1) CPC), şi *b) nenumite* – care nu sunt prevăzute de lege (dar pot fi aplicate prin prisma art.175 alin.(2) ca fiind *alte măsuri de asigurare*).

Aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii creează un anumit disconfort, iar uneori chiar şi grave limitări în exercitarea drepturilor pârâtului. Nu este exclusă situația folosirii cu rea-credință a dreptului de a solicita asigurarea acțiunii cu scopul de a crea prejudicii pârâtului. Pentru asemenea cazuri, la art.182 CPC, legea a permis în mod expres pârâtului să solicite repararea prejudiciului cauzat prin asigurarea acțiunii. Pentru a fi intentată o acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin asigurarea acțiunii menționăm: 1. Admiterea de către instanță a cererii privind aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii împotriva pârâtului şi menținerea acesteia pe parcursul examinării cauzei până hotărârea devine definitivă; 2. Existența legăturii cauză-efect între aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii şi prejudiciul survenit prin aplicarea lor; 3. Respingerea pretențiilor reclamantului din cererea principală prin pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti; 4. Devenirea irevocabilă a hotărârii judecătoreşti. Este important să menționăm că, în conformitate cu art.182 alin.(2) CPC, reclamantul va fi responsabil de prejudiciile cauzate prin aplicarea măsurilor de asigurare *indiferent de vinovăția sa.*

Un alt aspect aflat într-o strânsă corelare cu despăgubirea pârâtului pentru prejudiciul cauzat prin asigurarea acțiunii este posibilitatea instanței de a solicita, în conformitate cu art.182 alin.(1) CPC, depunerea unei cauțiuni de către reclamant în contul prejudiciilor ce i-ar putea fi cauzate pârâtului. Considerăm că această măsură este similară instituției asigurării acțiunii, doar că este vorba despre asigurarea unei posibile viitoare acțiuni ce va fi înaintată de pârât pentru a solicita repararea prejudiciului cauzat prin asigurarea acțiunii. Curtea Supremă de Justiție, în Hotărârea Plenului nr.32 din 24.10.2013, menționează, la pct.41), că *instanțele urmează să interpreteze restrictiv aceste prevederi (n.r. – referitor la cauțiune) şi să le aplice doar unde acest lucru este menționat de legea specială (spre exemplu, în cazul legilor speciale privind proprietatea intelectuală, cauțiunea este obligatorie);*

în restul cazurilor, instanţele nu sunt obligate să ceară cauţiune, iar aplicarea discreţionară a acestui aspect procesual, doar în unele cazuri, ar putea crea bănuieli în lipsa de imparţialitate a instanţei. Considerăm că această explicaţie oferită de CSJ vine să menţioneze că cauţiunea va fi solicitată doar atunci când legea impune această solicitare. Este logic să fie aşa, or, în caz contrar, judecătorul ar asigura o viitoare acţiune marcată de prea multe necunoscute şi incertitudini, încălcând principiul disponibilităţii părţilor în drepturile procesuale.

Odată depusă, aşa cum prevede art.182 alin.(4) CPC, cauţiunea va putea fi restituită doar dacă pârâtul nu a depus o acţiune de recuperare a prejudiciilor cauzate prin asigurarea acţiunii în timp de două luni de când s-a finisat cauza în care a fost depusă cauţiunea.

Pe lângă procedura asigurării acţiunii civile prevăzută de CPC şi aplicabilă pentru cea mai mare parte a pricinilor civile, există o serie de litigii a căror soluţionare şi procedură de examinare, inclusiv referitor la asigurarea acţiunii, sunt prevăzute în legi speciale şi care, în anumite aspecte, diferă de procedura generală prevăzută de CPC. Drept exemple pot servi cauzele în procedura de insolvabilitate, soluţionarea cauzelor în procedură de arbitraj, cauzele cu privire la libertatea de exprimare, cauzele privind protecţia proprietăţii intelectuale. Modalitatea de asigurare a acţiunii în aceste categorii de cauze se vor soluţiona potrivit regulilor stabilite de CPC, însă cu derogările legilor speciale.

Studiul practicii judiciare a demonstrat că instituţia cercetată este una foarte întrebuinţată de participanţii la proces. Acest fapt trebuie să determine atenţia sporită a acestora de a aplica corect normele existente. În acelaşi timp, şi instanţele de judecată trebuie să fie vigilente pentru a nu admite ca în elanul lor participanţii la proces să abuzeze de drepturile lor, inclusiv de posibilitatea solicitării asigurării acţiunii. Situaţia faptică însă demonstrează că instanţele, uneori nesilite de nimeni, neglijează în executarea obligaţiilor lor. Printre cele mai frecvente încălcări putem menţiona neexaminarea în termen a solicitării de asigurare a acţiunii şi nejustificarea sau justificarea insuficientă a deciziei de a asigura acţiunea. Legislaţia actuală nu prevede nici o sancţiune pentru prima situaţie, iar pentru cea de-a doua – partea interesată are posibilitatea de a contesta încheierea respectivă. Ajungem la concluzia că soluţionarea acestor situaţii poate fi realizată doar prin propria autodisciplinare a instanţelor.

Referinţe:

1. *Hotărârea Plenului CSJ a RM nr.32 din 24.10.2003 cu privire la aplicarea de către instanţele judecătoreşti a legislaţiei ce reglementează asigurarea acţiunii la judecarea cauzelor civile.*
2. MĂGUREANU, F. *Drept procesual civil.* Ediţia a IV-a. Bucureşti: All Beck.
3. *Cauza Airey v. Irlanda (cererea nr.6289/73).* Hotărârea din 09.10.1979.

4. FILINCOVA, S., BELEI, E. Asigurarea acţiunii. În: *Manualul judecătorului pentru cauzele civile*. Coord. POALELUNGI, M., BELEI, E., SÎRCU, I. Chişinău: Cartier 2013.
5. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 225 din 30.05.2003.*
6. LEŞ, I. *Tratat de drept procesual civil*. Bucureşti: All Beck, p.160,
7. LEŞ, I. *Principii şi Instituţii de Drept Procesual Civil*. Bucureşti: Lumina Lex, 1998.
8. DASCĂLĂU, M. Aspecte noi referitoare la regimul juridic al sechestrului. În: *Revista Naţională de Drept*, 2003, nr.9.
9. *Гражданский процесс,* учебник 3-е изд. // Под ред. М.К. Треушникова, Городец, 2000.
10. *Legea contenciosului administrativ* adoptată prin Legea nr.793 din 18.05.2000.
11. *Recomandarea CSJ nr.35 din 19 martie 2013.*

Recomandat
Elena BELEI, dr., conf. univ.